

Előadás az Országos Erdészeti-Egyesület által a székesfehérvári közgyűlésre kitűzött II-ik s részben I-ső szakkérdéshez.

Gróf Eszterházy Mór ur pápai és ugodi majorátus birtokán 1876-ig az erdei legeltetés, kivéve a fiatalos miveleti tereket, mindazon pagonyokban gyakorlatban volt, a melyek csak hozzáférhetők és e célra használhatók voltak. Mivel azonban főleg a síksági pagonyokban a különben is ritkás tölgyállatok már annyira túlkorosak voltak, hogy a szálerdő szokásos vágásidejéig előreláthatólag nem lettek volna fentartathatók, azon javaslatom folytán, hogy elkülönített és marandó legelő-erdők képeztessenek, mindenekelőtt célnak megfelelő helyeken az erre okvetlenül szükséges erdőterületek kiválasztattak a nagyobb erdőöszletekből, míg némely kisebb pagonyok egészen legelő-erdőnek nyilvánítottak, s ezek jövő kezelésére nézve 1876-ban a következő szabályok állítottak általam fel:

I. Beosztás.

1-ör. Tekintettel a fennálló használati viszonyokra, kimondott, hogy a legeltetésre kijelölt erdőrészek állandóan szál-erdőüzemben kezelendők, mely célból a vágásforgás a körülmények szerint 100, illetőleg 90 évvel állapított meg.

2-or. A 100 éves vágásforgásnál az egész terület 5 egyenlő részre, azaz 5 korszaki vágásra osztandó be, és pedig tekintettel az állatok távolságára és a legelő okszerű kihasználására olykép, hogy az egész területnek $\frac{4}{5}$ -öd része folytonosan és minden akadály nélkül legeltethető legyen, $\frac{1}{5}$ -öd része azonban, mely lehetőleg egyszerre, vagy legkésőbb 3 év leforgása alatt letarolandó és azonnal ismét felujtandó, 20 éven keresztül a legelő marha ellen védve marad, a midőn aztán a következő vágás kerül letarolás és felujtás alá, míg az előbbi a legeltetésre felszabadittatik.

A 90 éves vágásforgásnál ellenben a terület 6 egyenlő részre (vágásra) osztandó olyképp, hogy az összes területnek $\frac{5}{6}$ -od része állandóan legeltetés alatt lehessen, $\frac{1}{6}$ -od rész azonban a körülmények szerint vagy egyszerre, vagy pedig két év alatt letarolandó és felujtandó, a midőn 15 éven át tilalom alatt kell maradnia; ekkor pedig a következő korszaki vágás kerül fejsze alá és ujttatik legott fel, az előbbi egyidejűleg legeltetésre felszabadítván.

3-or. A tarolás a túlkoros állabokkal kezdendő, csak olyan helyeken engedtetvén meg az eltérés, a hol a beosztás ezen szabály követését meg nem engedné.

4-er. A vágások mindig egyenes határvonalakkal tüzendők ki.

II. Az állab kezelése.

1-ör. A hol az állabok zárata oly nagy, hogy azokban a fűnövés lehetetlen, az ilyen sűrű helyek, az első korszaki vágás kivételével, lehető mielőbb annyira gyéritendők, hogy a fenmaradó állab veszélyeztetése nélkül, a fűnövés bekövetkezzék.

2-or. A fűnövés előmozdítására való tekintetből 1200 □ öles holdanként, lehetőleg egyenlő elosztás mellett, sűrű lombozatu fáknál nem lehet több törzset meghagyni, mint :

	Törzsszám	Átlagos távolság	Beárnyalt tér
	darab	öl	□ öl
10 éves korban	1200	1	1
20 " "	600	$1\frac{1}{2}$	2
30 " "	300	2	4
40 " "	150	3	9
50 " "	75	4	16
60 " "	40	$5\frac{1}{2}$	30
70 éves és öregebb . .	20	8	64

A kevésbé sűrű lombozatu fanemeknél körülbelől 20⁰/₀-kal több törzset lehet meghagyni.

3-or. A hol jelenleg ugyanazon vágásterületen különböző korosztályu állabok jönnek elő, ezek az előbbi pont alatt adott utmutatás szerint a kor és fanem igényeinek megfelelő módon gyéřitendők, s a hol fiatal állabok közé egyes túlkoros törzsek kevervők, ez utóbbiak, lehető vigyázattal arra, hogy a fenmaradó fiatalabb törzsek meg ne sértsenek, kivágandók és eltávolítandók.

4-er. Azon szempontból, hogy a fűnövés állandóan biztosittassék s az állabok a ritkított álláshoz fokozatosan hozzászokjanak, a gyéritis a fiatal kortól kezdve egészen a 70 éves korig minden 10-ik évben ismétlendő.

5-ör. Hogy az ekként ritkított állabok letaroltatásukig megfelelő növekvésben maradjanak, s a lehető legnagyobb hasznot szolgáltatassák, a ritkítésnél szigoruan szem előtt tartandó, hogy a legszebb növésü és legegészségesebb törzsek hagyassanak fenn s ezek a kigyéritis ledöntése által meg ne rongáltassanak; e célból okvetlenül szükséges, hogy a meghagyandó törzsek még a gyéritis megkezdése előtt szembetűnő jelekkel kijelöltessenek.

6-or. A hol bokrok, vagy másnemü csepőték vannak a legelő hátrányára, ezek házilag használatra, vagy akár eladás céljából kiirtandók.

7-er. Az erdő azon szélei, melyek szabad terekkel határosak, ugy kezelendők, hogy a káros elemi behatások ellen védelmül szolgáljanak; e célból nem szabad azokat 15 ölnyi szélességben sem gyéritisni, sem pedig a bokroktól és egyéb alnövényszettől megfosztani; ellenkezőleg az ezekben netán előforduló hézagok oly csemetékkel ültetendők be, melyeknek csúcsát a legelő marha már fel nem éri, s ha egyes fák kiszáradnának, vagy a szél által kidöntetnének, a támadt

hiányok a legközelebbi erre alkalmas évszakban a most említett ültetés útján multhatlanul pótlandók.

8-or. Hogy a gyérités folytán nyerhető famennyiségek megbecslésére tájékozást és támpontokat nyerni lehessen, a kigyéritendő fatömegek mindig előre még a tövön felveendő, s a választékok szerint (épületi-, műszer- és tűzifa) elkülönítve megbecsülendők.

III. A korszaki vágások letarolása.

1-ör. Ha az illető erdőöslet, az első korszaki vágásterület kivételével, a föntebb II. alatt adott utmutatás szerint, a legelő céljának megfelelőleg már be van rendezve, az esetben a korszaki vágások tarolása az alább (IV. 5. és 6. alatt) előadandók figyelembevételével eszközlendő; ha azonban a vágásterületen lévő fatömeg több, mint a mennyit értékesíteni lehet, akkor a tarlasztás több évre osztandó meg.

2-or. A vágásterületen netán előjövő fiatal állabrészletek, a mennyiben alkalmasnak látszanak arra, hogy a jövő állab egy részét alkossák, a felfa letarolása alkalmával lehetőleg kimérendők, s ha szükséges, a föntebb (II. 2. alatt) megjelölt módon gyéritendők.

3-or. A hol a vágásban egyes, a vágható kort még el nem ért, de szép növésű és nyulánk törzsű kocsános és kocsán-talan tölgyek, kőris, bükk, hárs, szil és juharfák fordulnak elő, ezekből holdanként 5—10 darab fentartandó azért, hogy ezekből majdan erősebb méretű szerszámfát lehessen termelni.

4-er. A vágásban kikészített fatömegek onnan lehető mielőbb kitakarítandók egyfelől a fiatal utónövedék kimélése szempontjából, de ezen kívül még azért is, hogy a termelt faanyagok ne maradjanak sokáig a beárnyékolás káros befolyása alatt.

5-ör. Hogy a vágás letarolása folytán nyerendő fatömeg fölött idejekorán rendelkezni lehessen, a fatömeg felbecslése

és választékolása itt is már előre az álló fákon végrehajtandó, úgy, mint föntebb a gyéritésnél mondva volt.

6-or. Azon esetben, ha a letarolandó vágás akkora fatömeget tartalmazna, hogy az egyszerre letarolva két év alatt sem lenne felhasználható, akkor a vágás meghatározott ideje előtt 2 vagy 3 évvel is meglehet kezdeni a tarolást olykép, hogy ezen évek alatt az egész vágásterületre gyéritésszerűleg kiterjedő mivelettel egyenlő részletekben taroltassék le a fatömeg.

IV. A korszaki vágás felujítása.

1-ör. A természetes felujulás lehetővé tétele végett, ha a vágás tölgy- és bükkállabokból áll, s a tarolás ideje előtt 2—3 évvel makktermő év volt, a legeltetés szeptember végével beszüntetendő, s legfeljebb csak erre alkalmas időben lehet megengedni, hogy a vágásba rövidebb időtartamra sertések hajtassanak.

2-or. A meglévő alnövédékkal, ha az a jövő állabnak legalább részbeni megalkotására képesnek mutatkozik, föntebb a II. 2., és III. 2. és 3. pontok alatt elmondottak értelmében kell elbánni.

3-or. Az olyan tisztás és ritkás helyek, melyek természetes uton be nem vetülhetnek, mesterséges módon fásítandók be.

4-er. Miután az okszerű erdőgazdaság érdekében fekszik a lehető legtöbb épületi és műszerfát termelni, a mesterséges felfásításokra mindig azon fanemek választandók, melyek az illető termőhelyi viszonyoknak leginkább megfelelnek s gyors növekvésük és a lehető legnagyobb használati értékükkel tűnnek ki. Ennélfogva a vágásoknak (úgy egészben, mint részben való) mesterséges felujításánál a fanemek megválasztása tekintetében következők tartandók szem előtt :

Homokos talajon az erdei és feketefenyő s azonkívül az ákác és fekete nyárfa tenyésztenőd.

A korhanyos síkér földmelyedésekben a kocsános tölgy, kőris és szilfa; végül

halmos vidéken, déli fekvésű erőteljes talajon a kocsán-talan és csertölgy, ellenben ugyanezen fekvésű gyengébb talajon az erdei- és feketefenyő, míg északfelől a vörös- és lucz-fenyő tenyésztenődök, kiváló gond és szorgalom lévén fordítandó egyuttal az elegyes állabok tenyésztésére is.

5-ör. A hol a felujtást a tölgyekkel, vagy bükkal akarjuk eszközölni, s a talaj annyira kemény, hogy a természetes felujulás kétségesnek mutatkozik, ott a felujtás az állab letarolása előtt 3—4 évvel mesterséges beültetés útján teendő meg; tiszta homoktalajon azonban a fennlévő állabot sohasem szabad addig letarolni, míg a közbeültetett vagy természetes uton létrejött fiatalos léte teljesen biztosítva nincs, s minden veszély ellen védettnek nem tekinthető.

6-or. Fenyőfélék ültetésére a körülmények szerint 1—3 éves csemeték használandók, minden nyesés nélkül s a gyökerek beiszapolásával; ehez képest az ültető lyukakat elég mélyre kell készíteni, a mit főleg tiszta homoktalajon sohasem szabad figyelmen kívül hagynunk.

7-er. A vágások bevetése vagy ültetése 3 láb távoly négyes hálózatban eszközözendő.

8-or. A nem okvetlenül szükséges utak a bejáratoknál elsánczolandók, s a vágás belsejében befásítandók: ellenben egy, a helyi viszonyoknak megfelelő nyiladékhálózat állítandó helyre, a mely a fa kihordására, egyuttal pedig a tűzveszély elleni védelemre és a vadászat céljaira szolgáljon. Ezen nyiladékhálózat mindenik erdőöslet részére az illető térképen tervezendő, s a vágások felujtása alkalmával foganosítandó.

9-er. A fiatalossal való további elbánásra nézve a II. 2., 4. és 5. alatt adott utmutatások mérvadó.

10-er. A tilalom alá helyezett fiatalos határvonalai a legelő marha elleni védelmül, a hol csak lehet, tövis- vagy rőzsekerítéssel látandók el, mely az egész tilalmi idő alatt fentartandó.

V. *A korszaki vágásokon kívüli felújítások.*

1-ör. Azon legeltetendő erdőterületek, melyekben jelenleg hézagok, vagy épen tisztások fordulnak elő, továbbá a túlkoros törzsek kihalása folytán ujonnan támadó ritkások, végül azon állabok, melyek túlkorosságuk következtében pusztulásra hanyatlanak, s ez okból a vágás sorrendjén kívül letarolandók, hogy annak idején a korszaki vágássorozatba vonva, megfelelő fahasználatot szolgáltatassanak, a talaj minősége szerint fekete nyár- vagy ákác-suhángokkal 2 öl távolu négyes hálózatban fokozatosan befásítandók s szükség esetében utánjavítandók.

2-or. A netán előforduló vizmosások sövényből font védművekkel elgátolandók, s a töltések dugványokkal erősítendő, hogy így a vizszagatások ne nagyobbodjanak, hanem az odarakodott iszappal lassanként kiegyenlítődve, a termékeny területhez hódíttassanak vissza.

3-or. Kőbányák, kavics-, homok- és agyaggödrök lehető megszorítással s csak olyan helyeken használandók, a hol legkevésbé szolgálnak az erdő és legelő hátrányára, s névleg a hol nem lesz szükséges tisztán azok használata kedvéért hoszszu utakat fentartani.

Végül megjegyeztetik, hogy a föntebbi berendezés még csak az előkészítés stadiumában van, névleg most ritkíttatnak az addig zárlatban volt állabok, ennélfogva elért eredményeket most még konstatálni nem lehet, kivéven, hogy a megritkított kocsános tölgyállabokban rövid időn bekövetkező nagyobb

makk- és gubacstermesre van kilátás, mint az eddigiek voltak, és a fűnöves — a mint ez önként érthető — jelentékenyen gyarapodott; hogy azonban a gyérités következtében az öregebb tölgyeknél csúcsaszály következnie be, erre legalább eddig semmi legkisebb jel sem mutat.

A korszaki vágások felujtása céljából, főleg homoktalaju helyekre, vetényiskolákban erdei- és feketefenyő csemeték neveltetnek s meglehetősen jó eredménnyel használtatnak fel.

A ritkás és tisztás helyek beültetésére, a legközelebbi korszaki vágások kivételével, fekete nyár és ákác-suhángok neveltetnek faiskolákban. Mindkét fánem gyors növése és fájának jeles használhatósága mellett kevés veszélynek van kitéve, s a múlt évben ezekkel megkezdett kiültetések várakozásunknak megfelelő eredményt mutatnak.

Schnobel János,
erdőmester.

Miképen értékesítsék és ki által gyakoroltassék a vadászat erdeinkben?

Az „Erdészeti Lapok“ idei február-havi füzetében N. Gy. ur fölveti és tárgyalja azon érdekes kérdést, „Miképen értékesítsék és ki által gyakoroltassék a vadászat erdeinkben,“ tekintettel kiválóan a kincstári erdőgazdaságra.

Miután cikkíró gyakorlott tollával néhány általános elvnek kifejtése mellett utat egyenget magának, hogy értekezletének súlypontját hatályosabbá tegye, áttér a dolog lényegére, a midőn írja: „Tehát erkölcsi testületek, községek, közbirtokosok s az állam tulajdonát képező erdőbirtoknál, hol t. i. minden sáfárkodásról számot kell adni ugy a jelen, mint az utókornak, bár minő nagy legyen is az erdőbirtok: a vadászat okszerű kezelése házilag határozottan ki van zárva a lehetőségek közül“.